

A SZLOVÁKIAI MAGYAR HÁZAK MOZGALMA.

A háború befejezése után, az önkényes határmegvonások következtében mindenütt megindultak a nemzetiségi küzdelmek s kifejlődött a kisebbségi népcsoport gondolata. A lefolyt húsz év alatt bebizonyosodott, hogy elkerülhetetlenül szükséges az egyes népcsoportok valamennyi tagjának a nagy nemzeti munkába való beszerzése. Ott, ahol a kisebbségi népcsoport egy tömbben él, főleg pedig, ha ez a tömb az anyaország határán fekszik, megszervezése lényegesen könnyebb és szinte önmagától megoldódó feladat. Mert a határmenti érintkezés következtében a népcsoport állandóan tájékozva van az anyaországban történekről s az anyaország élete közvetlen és folyamatos impulzust jelent számára. (Szudétavidék!) Az utódállamokban azonban a magyarságnak elszórtan települő életformája fokozott mértékben teszi szükségessé, hogy decentralizálva több kultúrgócpontra alakítson ki magából. A különböző népcsoportok küzdelme világosan megmutatta az utóbbi időben, milyen nagy vállalkozások teljesítésére képesek akkor, ha összefogva a közösségi szellem erővonalának irányában hatnak.

Az új harcmód, mely nem a fegyver, hanem a közösségi szellem erejével akarja és tudja kielégíteni a népeknek kulturális, sőt territoriális igényeit is, kényszerűvé válik számunkra is. Ezért életkérdés a megszállott területeken maradt magyarság számára, hogy köreikben az egyetemes magyar szellemiség és kultúra őrhelyei alakuljanak ki. Ezeknek kell képviselniük a magyarság részére az összekötő hidak szerepét s ezeken keresztül kell a mi nemzeti szellemi-

ségünknek és kultúránknak az egyesek életébe kisugározni. Kikristályosodási pontokat kell teremteni, melyek maguk köré csoportosíthatják a kisebbségi sorsban sínylődő magyarságot s azt szellemileg és kulturálisan irányíthatják és életharcában megacélozhatják.

Azonban nemcsak kulturális, de égető szociális feladatok megoldására is kell, hogy a megszállt területi magyarság minden tagja egy központilag irányított és a kisebbségi élet minden kérdésére kiterjedő munkatervbe kapcsolódjék be. Kenyérkérdés megoldását jelenti ez például a napszámosok, kisiparosok és mindazok esetében, kik nemzetiségük miatt nem jutnak munkaalkalomhoz. De életkérdést jelent, nemzeti szempontból is, a csecsemő- és gyermekgondozás terén. Szlovákiában például vannak az állami csecsemőgondozókon kívül a német párt által felállított és államilag szubventionált gondozók. Hasonló magyar intézmény felállítása ügyében azonban döntés még nem történt. Pedig éppen minél kisebb számú a kisebbségi népcsoport, annál nagyobb jelentőségű annak minden egyes tagja.

A belvederi döntés következtében a szlovákiai magyar kisebbség számban erősen lecsökkent, ezzel párhuzamosan azonban nemzetfenntartó feladata mérhetetlenül megnövekedett. A megváltozott helyzet s a súlyos és sürgős feladatok torlódása készítette Esterházy János grófot, a szlovákiai és ruszinszkói Egyesült Magyar Párt országos elnökét arra, hogy haladéktalanul elindítsa a Magyar Ház mozgalmát. Ennek a mozgalomnak célja, hogy minden városban, községben és mindenütt, ahol magyarok nagyobb számban élnek, kultúrházakat létesítsen. „Régi óhaja a törzséről leszakított szlovákiai magyarságnak, — mondja az elnök bejelentő beszédében — hogy a magyar összetartás, magyar szervező erő és minden magyar tevékenység összpontosítása nem egyedül a magyarság szervezetei, egyesületei és testületi útján, tulajdonképpen lelkileg és szellemileg valósuljon meg, hanem láthatólag is a Magyar Házak létesítése útján“. Esterházy János szavai szerint e Magyar Ház létesítése nem a külszín fontosságával bír, hanem az erők összefogása és hathatósabb felhasználása végett történik és nemkevésbé gazdasági szempontokból is.

A Házak részletterveinek kidolgozására Esterházy János gróf Pozsonyban hatvan tagból álló bizottságot alakított. Az összes részlettervek természetesen az idő rövidsége miatt még nem készülhettek el, a főbb irányelveket azonban már megállapították. Egyelőre négy nagyobb Ház fog létesülni. Az első és legnagyobb Pozsonyban s ennek a Háznak még ez év végéig tető alá kell kerülnie. A többi három Nyitrán, Iglón és Eperjesen épül. De, amint említettük, kisebb községekben és falvakban is épülnek majd Magyar

Házak, elsősorban a pozsony- és nyitravidéki színmagyar településeken.

A házak belső beosztását úgy tervezik, hogy helyet találjon bennük elsősorban az Egyesült Magyar Párt irodája, azonkívül minden magyar kultúregylet, mely idáig szétszórta, különböző helyiségekben tartotta összejöveteleit. így pl. Pozsonyban a Szemke, Toldy-kör, Makk-, Prohászka-kör, Képzőművészeti Egyesület, stb. Gondoskodnak egy, a helyi követelményeknek megfelelő díszteremről, hogy ott a magyarság ünnepeit megtarthassa. Kulturális célok szolgálatára létesül a színi- és mozielőadások közös terme és a könyvtár. A mai kívánalmaknak megfelelően tornatermet is terveznek minden Házban. A szociális nyomor némi enyhítését szolgálják majd a napközi melegezők és a gyermekszobák. Azonban nemcsak kizárólag lelki, szellemi és kulturális, hanem gazdasági szempontok is irányadók a Házak megteremtésénél. Ezek figyelembevételével az előkészítő bizottság elhatározta, hogy a Házakban kávéházat és vendéglőt is létesít, azonkívül egy-egy könyvkereskedést és szó lehet más üzleti tervek megvalósításáról is, mint amilyen például egy magyar háziipar-üzlet.

A gyűjtési akció, melyet e célra Esterházy gróf deklarációjával egyidőben indított meg, a magyar áldozatkészség rendkívüli megnyilvánulását váltotta ki. Szlovákiában, csakúgy, mint az anyaországban, az első pillanatban megindult az adakozás. Magyarországon a Fehérház Bajtársi Egyesület azonnal ezer pengőt ajánlott fel és gyűjtést indított a Magyar Házak céljaira, melyet igen eredményesen folytatott mindaddig, míg a Szlovákiai Magyar Házak Budapesti Irodája meg nem kezdte működését (V.. Akadémia utca 17.) s mint a mozgalomnak hivatalos szerve, minden gyűjtési akciót saját hatáskörébe át nem vett. A pécsi Egyetem Kisebbségi Intézete Faluhelyi professzor vezetésével február 12-én a pécsi színházban „Felvidéki Matiné“-t rendezett s a nagyszerű előadás egész jövedelmét mozgalmunknak ajánlotta fel. Budapest székesfőváros február 10-i közgyűlésén a mozgalom hathatós támogatását határozta el. A legnagyobb budapesti nyomdaüzemek díjtalanul vállalták az országos gyűjtés minden nyomtatvány-szükségletének előállítását. A Verbőczy cserkészcsapat 120 tagja önkéntes munkára jelentkezett, ők bonyolítják le naponként a helybeli levelezés kihordását. Azonban nemcsak egyesületek, intézetek, hatóságok és vállalatok támogatják a nagy nemzeti fontosságú mozgalmat. Idáig is már szép számmal jelentkeztek a kis jövedelmű emberek, — közöttük feltűnően sok tanító — kik pár pengőjükkel áldoznak a szent magyar eszmének.

Szlovákiában pedig minden szív megmozdult a felhívásra. A koldusok filléreiket hozzák, a diákok uzsonnapén-

züket gyűjtik össze s adják a Magyar Házak céljaira. Nagymennyiségű építőanyag önkéntes felajánlása érkezett. Egyetlen ember vállalta a pozsonyi Magyar Ház alapozási munkálataihoz szükséges összes kavics és téglaszállítását. Az Egyesült Magyar Párt női szakosztálya gróf Esterházy Lujza vezetésével a Házak berendezésének gondját vállalta magára. De megindult a szellemi javak felajánlása is. Elsőnek Dex Ferenc pozsonyi festőművész jelentkezett, ki díjtalanul fogja megfesteni a pozsonyi Ház dísztermének nagy freskóit. Magyar építészek a tervek díjtalan elkészítésére vállalkoztak és számos művész, műiparos hozzá akar járulni, hogy szép otthonokat teremthessünk szlovákiai véreink számára.

Általános nagy nemzeti érdekünk, hogy a szervezeten folyó magyar munka részére állandó otthonokat teremtsünk. Bár e házak létesítésének vágya már régi keletű, fontossága és sürgőssége ma sokkal nagyobb, mint volt valaha. A számban megcsappant szlovákiai magyarság nagyrészt szétszórt szigetekben él. Ha erőit szétdarabolja s helyi jelentőségű kulturális és gazdasági megmozdulásokban aprózza fel, legjobb esetben is csak helyi értékű eredményeket érhet el. De a magyarság ezrei munkájának összefogása és hathatósabb kihasználása olyan erőtényezőt teremthet, mely irányítani fogja sorsát s mellyel számolnia kell az államot alkotó többségnek is.

A mozgalom, mellyel Esterházy János gróf a kisebbségi élet minden kérdését egy komplexummá sűrítve ragadta meg, nemcsak a szlovákiai magyar népcsoport különleges problémája, hanem probléma Erdély másfélmillió s a Délvidék félmillió magyarja számára is. Minden elszakított népcsoportunk egyforma joggal várja, hogy beszervezzék a nagy nemzeti munka táborába, hogy ott munkakészségének és nemzethűségének bizonyosságát adhassa.

D. Garzuly Mária.